

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 25.

Fredagen den 18 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 12 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott herr *Nilssons* i Bonarp å kammarens bord hvilande motion, nr 252.

§ 3.

Vidare föredrogs hvart för sig jordbruksutskottets utlåtanden: nr 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra hospitalshemmanet Alboga nr 1 i Östergötlands län; och

nr 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från $\frac{1}{2}$ mantal Flundrevalla nr 2 Berget eller Nolgård i Älfsborgs län.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Till behandling företogs härefter jordbruksutskottets utlåtande, nr 37, i anledning af väckta motioner med syfte att underlätta återgång af gjorda upplätelser af afverkningsrätt å hemman i lappmarkerna.

I två särskilda inom Andra kammaren väckta, till jordbruksutskottet remitterade motioner, nr 5 och 7, hade herrar *Mörtsell* och *Hellberg* gjort framställningar i syfte att underlätta återgång af gjorda upplätelser af afverkningsrätt å hemman i lappmarkerna.

I sådant afseende hade föreslagits:

af herr *Mörtsell*, att Riksdagen ville besluta, att de hem-

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång.
(Forts.)

mansägare inom lappmarken, som för längre eller kortare tid hade försålt skogsafverkningsrätter å sina hemman, skulle, såvida deras skogsmarker vore beväxta med sådan skog, som ej vidare hade någon större växtkraft och såvida de kunde frivilligt öfverenskomma med afverkningsrättens ägare om viss utstämpling för köpebrevfets återgång, äga rätt att låta verkställa denna utstämpling; och

af herr Hellberg, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande snarast möjligt i lappmarkerna af personer med uppgift att medla mellan trävarubolagen och bönderna om afverkningsrättigheternas återgång.

Utskottet hemställde emellertid,

1:o) att herr Mörtsells förevarande motion icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd; samt

2:o) att herr Hellbergs motion icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan i *punkten 1* blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Mörtsell, som anförde: Herr talman, mina herrar! Dagen efter jag väckte denna motion, läste jag i en stockholms-tidning följande anmärkning: »Det där kan man säga vara att taga med len hand på den norrländska frågan.» Jordbruksutskottet synes hafva haft en annan uppfattning om min begäran. Det synes hafva haft den uppfattningen, att jag tagit nog så djupt i den norrländska frågan, icke så att förstå, som om utskottet tyckt, att min begäran varit orätt eller på något sätt felaktig, utan utskottet har påvisat, att min begäran står i strid mot för närvarande gällande förordningen i den här saken. Jag är mycket tacksam för, att jordbruksutskottet har ägnat denna fråga en sådan djupgående och välvillig omsorg. Det har till och med uppvisat, hur stor denna fråga är, hvilket jag icke kunde göra i min motion. Det jag har visat är, att det här gäller 1,262 hemman, där skogsafverkningsrättigheterna äro försålda, största delen för så lång tid, att det ännu återstår 30 år, innan köpekontraktet återgår.

Nu vill jag emellertid — efter den utredning och klara framställning af den redan befintliga af utskottet påvisade möjligheten att på administrativ väg erhålla rättighet till forskottsutsyning och möjligheten af att genom denna gifva likvid för köpekontrakts återgång — ärligt erkänna, att jag icke kan af erfarenhet påvisa, hvilketdera förfaringssätt kan vara lyckligare för hemmansägare. Det är mycket möjligt, att det, som jordbruksutskottet påvisar, är fullt ut lika välgörande och lyckligt för jordbrukaren som det af mig föreslagna; och jag vill då hysa den förhoppningen, om hvars förverkligande jag också är lifligt öfvertygad, nämligen att under den närmaste tiden under nu instundande

sommar det kommer att verkställas många frivilliga uppgörelser enligt den här angifna formen.

Skulle det mot förmodan komma att möta några svåra hinder, som man nu icke kan förutse, så kommer den af mig väckta frågan igen; och då är det godt att komma ihåg, att den vunnit ett sådant erkännande af jordbruksutskottet, som har behandlat den.

Med denna erinran, får jag, herr talman, förklara mig nöjd med det beslut, hvartill utskottet kommit, och har intet yrkande att göra.

Härpå yttrade

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Efter det anförande, som motionären här haft, hade jag knappt behöft yttra mig i frågan, men eftersom jag fått ordet, skall jag begagna tillfället att understryka denna frågas stora vikt och betydelse.

Af de uppgifter, som äro synliga i 1906 års skiftesstadgokommitté, framgår, att å ej mindre än 1,200 hemman, omfattande en areal af jag vill minnas 450,000 hektar, är afverkningsrätten till skogen försäld till bolag för många år framåt — jag vill minnas i flera fall in på något år på 1930-talet. Det är tydligt, att dylika förhållanden inverka synnerligen menligt på ställningen i Norrbotten och Västerbotten, enär hemmansägarens hufvudinkomst där är afkastning af skogen, och han sitter därför i en i ekonomiskt afseende tämligen beroende och obehaglig ställning. Därtill kommer, att på den grund att hemmansägaren har rätt till att taga husbehovsvirke för skogen, han använder till bränsle o. d. skog som är alltför värderik. Sålunda äro dessa kontrakt till stor skada för skogsskötseln i Norr- och Västerbotten.

Tvenne motionärer ha nu väckt förslag i syfte att afhjälpa dessa missförhållanden. Herr Hellberg vill, att det skall utses skiljemän, som skola söka träffa öfverenskommelse mellan hemmansägare och bolagen, så att hemmansägare kunna bli befriade från afverkningskontrakten. Emellertid anse norrlandsrepresentanter, åtminstone de, som här hade ordet förlidet år i denna fråga, att denna väg är opraktisk, enär de hålla före, att hemmansägaren själf kan träffa öfverenskommelse med bolag och ej behöfver mellanhand.

Herr Mörtsell åter har sett frågan från en måhända mera praktisk synpunkt. Han vill, att medgifvande skall lämnas hemmansägaren till s. k. förskottsutsyning, d. v. s. att han genom att taga mera skog får medel att köpa sig fri från afverkningskontraktet. Att lämna generellt medgifvande härtill anser utskottet farligt, ty därigenom kan allt för stark afverkning af skog ske uppe i Norrland, men till utskottets kännedom har kommit, att åtskilliga öfverenskommelser träffats mellan hemmansägare och bolag, grundade just på en förskottsutsyning. Dessa öfverenskommelser ha pröfvats först af domänstyrelsen och sedan af Kungl.

Ang. underlåtande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång. (Forts.)

Ang. under-
lättande af
vissa afverk-
ningsrätts-
upplåtelsers
återgång.
(Forts.)

Maj:t, och när det visat sig, att öfverenskommelserna ej varit till allt för stor nackdel för hemmansägarna, ha de godkänts. Det är att hoppas, att hemmansägarna uppe i Norrbotten och Västerbotten skola följa denna dem anvisade väg och sålunda på så sätt eller på den godvilliga öfverenskommelsens väg söka bli befriade från dessa försälda afverkningsrättigheter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning härefter af *punkten 2* yttrade:

Herr Hellberg: Herr talman, mina herrar! Då denna fråga en majnatt förra året var före här i kammaren, hade jag icke tillfälle att vara närvarande. För dem, som då möjligen saknade mig här, kan jag ju nämna, att det var plikter mot fjärde budet, som kallade mig. Jag vill nu icke påstå, att, om jag hade kunnat vara här tillstädes, jag hade kunnat föra frågan till en annan utgång än hvad som fallet blef; men jag hade möjligen kunnat lämna en eller annan upplysning med anledning af den då förda diskussionen, upplysningar, som kanske hade kommit kammaren att i viss mån åtminstone få en annan uppfattning af frågan, än hvad den då fick.

För att låta kammaren komma i litet närmare kontakt med hvad det nu egentligen gäller, skall jag be att få göra en liten, mycket kort rekapitulation af den här frågan. Det är så, att bönderna i Norrland och Dalarne hafva sålt afverkningsrätten till skogen å sina hemman för lång tid framåt, vanligen på en 50 år. Följden häraf är, att det dröjer ännu mycket länge, innan de kunna få igen sin skog. 1883 års lag inskränkte visserligen afverkningsrätten till 20 år; men innan den trädde i kraft, passade bolagen på och förlängde aftalen med bönderna på 50 år, såsåledes på längre tid än den nya lagen medgifver. Detta har haft till följd, att i största delen af åtminstone Västerbottens lappmark tiden för afverkningsrätternas återgång utgår först efter år 1920, och utskottet har i sin utredning här i år påvisat, att det till och med inom Malå, Lycksele, Åsele och Sorsele socknar dröjer ända till senare hälften af 1930-talet. Nåväl, under sådana förhållanden är det ju alldeles tydligt, att en befolkning som, utan att hafva något som helst stöd af skogen, skall kämpa sig fram med sitt jordbruk så lång tid och i en så karg trakt som den ifrågavarande, måste få en ytterligt svår kamp för tillvaron.

Emellertid har frågan om afverkningsrätternas återgång på senare tid kommit i ett nytt läge. Bolagen hafva nämligen blifvit villiga att låta bönderna återfå köpekontrakten och därmed skogen. Om den saken är ju intet annat än godt och väl att säga. Där är bara ett fel, men ett ganska stort fel, och det är att bolagen i allmänhet fordra så oskäligt högt betaldt för att gå in på så-

dana öfverenskommelser, visserligen icke i form af pengar, men i form af levererad timmer. Detta är hufvuddragen af den här frågans historia!

Nu frågar man: Hvarför önska bolagen återgång af afverkningsskontrakten, hvarför vilja de nu börja på att återlämna dem till bönderna? Jo, därmed förhåller det sig så, att alla äldre skogsköp, det vill säga ifrån ungefär år 1872, omfatta endast de gröfsta dimensionerna; bolagen hafva nämligen icke rätt till träd, som understiga 10 tum i toppen på 20 fot från marken. Det kan alltså just för den bestämmelsens skull hända, att när en utsyning verkställts af en jägmästare, bolaget icke får mer än en ringa del af utsyningen. Hittills hafva emellertid bolagen på grund af köpekontraktens ordalag tvingat bönderna antingen att för underpris sälja det undermåliga virket till sig eller ock att låta det stå kvar i skogen; och andra bolag hafva icke gärna velat konkurrera om eller köpa sådant virke. Bonden kan alltså, genom att för utsyning välja en trakt med öfvervägande småväxt skog, mycket väl få utsyningen sådan, att bolaget endast får några få träd af densamma.

Sammanfattar jag nu detta i korthet och frågar, hvarför vilja bolagen låta afverkningsrätten återgå till bönderna? så blir svaret: Jo, bönderna hafva rätt till husbehovsvirke. Husbehovsvirke få de taga utan utsyning, eller, som det ock heter, utan kontroll, huru mycket som helst. När jägmästaren sedan kommer för att verkställa utsyning, efterfrågar han, huru mycket som är afverkad och skickar så ut sin kronojägare för att räkna ut, hur mycket som är taget af virket, hvarefter jägmästaren afdrager denna virkesmängd från den ordinarie utsyningen. Detta är hufvudorsaken till både bolagens och böndernas önskan att komma till en frivillig uppgörelse; jag lägger tonvikt på »frivillig», ehuru väl vinstbegäret å ena sidan och mistroendet å andra sidan hindrar dem att komma sams.

I den i fjor förda diskussionen här i kamnaren sades bland annat, att bolagen fordra pengar för att lämna ifrån sig afverkningsskontrakten, och en representant var så lifligt öfvertygad om detta, att han sade, att, om han hade penningar på fickan, så att han kunde återköpa skogen, han skulle vara så modig, att han skulle gå till skogens ägare och bedja att få köpa den; och han var alldeles säker på, att det skulle han få. Nej, jag skall nu upplysa honom, att det får han inte, åtminstone inte i den domsaga, som jag representerar; ty där skulle bolagen icke tillåta det. De säga: vi ha pengar, vi behöfva icke edra pengar, vi vilja ha timmer, och vi vilja ha timmer efter vår prisnota.

Jag skall bara be att få vädja till sunda förnuftet vid bedömande af, huruvida bolagen vilja ha pengar eller timmer.

Som hvar och en vet, åtminstone om han är från Västerbotten, måste alla bolag, för att få tillräckligt med timmer till

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång.
(Forts.)

Ang. under-
lättande af
vissa afverk-
ningsrätts-
upplåtelsers
återgång.
(Forts.)

sina sågar, till sin affärsrörelse, köpa åtskilligt utöfver hvad de kunna få utsynadt såväl från egna skogar som från dem, där de ha afverkningsrätt. Nå, här yppar sig nu för bolagen ett utmärkt tillfälle att få extra prima virke och till lägre pris och dessutom slippa ifrån att betala accisen, som i stället kommer att träffa bonden. Det ligger ju i sakens natur, att bonden, efter sedan öfverenskommelse härom blifvit träffad, söker få utsynadt af det värdefullaste virket, för att så fort som möjligt bli kvitt bolaget. Kan man nu tänka sig, att bolagen verkligen skulle släppa ett sådant tillfälle ur händerna och i stället taga pengar för att sedan för dessa pengar köpa sämre virke till högre pris och dessutom betala accisen?

Huru det går till vid de här uppgörelserna, det passade en ärad ledamot af jordbruksutskottet på att omnämna vid behandlingen af herr Mörtells motion. Och det är, som han sade, att om det är fråga om en större utstämpling, än för exempelvis 3 år, så skall det underställas Kungl. Maj:ts pröfning, huruvida en sådan afverkning ur skogsvårdssynpunkt kan medgifvas, äfvensom om lösesunman kan vara skäligen. Ja, att det nu tillgår på det sättet, och alltid tillgår så, det får man ju tro, eftersom utskottet sagt det, och då synes det ju, som om sådana här uppgörelser icke ofta skulle komma till stånd, om de ock göra det i en del fall. Under det sista året ha uppgörelser träffats i Stensele socken, och där ha de fått utstämplat en sexårs-utsyning, d. v. s. två ordinarie treårs-utsyningar på en gång. Nu säges det bestämdt däruppifrån, att detta alltid beviljas hemman, där öfverenskommelser träffats med bolagen och bonden är skuldsatt eller där återköpspriset är satt så högt, att *en* ordinarie utsyning icke räcker till. Naturligtvis kan och får bonden också betala bolaget så småningom utan någon som helst förskottsutsyning, fastän det då dröjer mycket längre innan han blir fri bolaget. Jag har hört uppgifvas, att utskottet tänkt sig, att det skulle behövas några lagändringar, för att dylika öfverenskommelser skulle kunna äga rum i den utsträckning de nu göra. Men det behöfs inga lagändringar ifråga om uttagande af skog; det går för sig, och har hittills gått för sig ändå. Det har nu redan skett flera uppgörelser — man har underrättat mig härom i bref — hvilka nu hålla på att likvideras redan i vinter, och dylika uppgörelser säges det, att man kan träffa och likvidera vid snart sagt hvarje hemman i Lappland, utan att den allra ringaste lagändring för virkets uttagning behöfver ifrågakomma.

Det sades också i den diskussion, som fördes här i fjol, af några talare på Norrlandsbanken, hvilka emellertid voro bosatta nere vid kusten, i Umeå och Skellefteå, att de icke kände till, att sådana här uppgörelser mellan bolagen och bönderna ägde rum, och att de icke trodde, att något sådant behof förefanns. Ja, häremot ber jag få säga, hvad jag också intagit i min motion

i år, nämligen att jag i maj månad i fjol fick mottaga en petition från icke mindre än 137 bönder i den domsaga, som jag representerar. I denna petition framlade de sin önskan att få sådana här medlare, om hvilka jag motionerat, med hvilka bönderna skulle få rådgöra vid dessa återgångsköp. Man får väl fästa något afseende vid hvad en så pass stor klass af människor har att säga, en klass, som med hela sin själ är intresserad för den här saken. Och de söka visa, att det skulle bli en national-ekonomisk vinst, om sådana här uppgörelser kunde komma till stånd. Vidare säga de, att ingen god skogsvård under nuvarande förhållanden kan äga rum. Skogen förfares och användes i många fall på ett helt och hållet oekonomiskt sätt. Det är enligt deras uppgift så, att bönderna, som ha rätt till husbehovsvirke, taga det bästa virket, äfven om det endast gäller att uppföra några mindre byggnader, ekonomibyggnader eller dylikt, i stället för att hushålla och taga det sämsta; i stället för vindfallen och torrfall taga de 10 och 15 kronors träd o. s. v. Nu påvisa bönderna i sin petition, att det skulle bli en stor nationalvinst om ett återfående af afverkningsrättigheterna kunde äga rum. De säga, att de antaga, att om vid sådant förhållande hvarje bonde — lär uppe ärligen skulle inbespara 10 träd af prima beskaffenhet — hvilket jag emellertid anser vara lågt räknadt — så skulle det ju vara klart, att endast detta skulle bli en nationalinkomst, som kunde räknas i milliontals kronor o. s. v.

Utskottet har i alla fall varit så pass gynnsamt stämmt mot denna motion, så att man tycker, att motiveringen egentligen borde ha resulterat i ett bifallsyrkande, och man hade ju redan förut sagt mig, att utlåtandet skulle bli af sådan beskaffenhet, att jag skulle komma att känna mig mycket tacksam, hvilket jag ju också är. För en liten tid sedan fick jag »en karamell» af lagutskottet genom borgmästare Pettersson, då det var fråga om lagutskottets behandling om min motion vid förfarandet af exekutiva auktioner i lappmarken, och nu har jag af jordbruksutskottet fått en så pass stor karamell, att jag nästan kan kalla den »en polkagris». Utskottet säger nämligen, att *missförhållanden* i detta hänseende onekligen finnas, och att det ur *skogsvårdssynpunkt* vore väl, om det kunde bli på annat sätt och likaså för *befolkningens* skull, förutsatt att det kunde ske under *rimliga* villkor. Utskottet medger också, att ett betydande antal fall kunna påvisas i Västerbottens läns lappmarker, som gifva vid handen, att jordbruksbefolkningen i sin helhet drabbas af verkningarna af dessa missförhållanden. Utskottet är nog vänligt att tala om, att de här olägenheterna icke komma att upphöra förrän i slutet på 1930-talet, och just beträffande de socknar, som tillhöra min domsaga, omnämner utskottet, huru stor areal af hemmansskogarna i lappmarken, som är upplåten med afverkningsrätt.

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång. (Forts.)

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång. (Forts.)

I Lycksele är det sålunda icke mindre än 128,000 hektar, i Malå 54,000, i Stensele 72,000 o. s. v.

Det är underligt, hur det kan gå här i världen, för att begagna ett alldagligt uttryck. I följd hänvisades denna motion till ett annat utskott. Det utskottet kom, efter ett, som jag tror mig veta, synnerligen grundligt arbete, till den slutsatsen, att motionen borde tillstyrkas, och så blef också följden: utskottet tillstyrkte motionen enhälligt. I år har denna motion kommit till ett annat utskott. Det utskottet, jordbruksutskottet, har likaledes, det vet jag särskildt, nedlagt mycket arbete och gjort vidlyftiga utredningar i den här saken, men det har kommit till ett rakt motsatt resultat och enhälligt afstyrkt motionen. Nåja, vid ett sådant förhållande skulle man ju — inte jag, men möjligen en och annan — kunna tänka sig, att då måtte väl ändå det rätta kanske ligga midt emellan de där ytterlighetspunkterna. Det tror nu icke jag för min del, som sagdt, enär jag är lifvigt öfvertygad om, att dessa »medlare» borde så skyndsamt som möjligt tillsättas. Men i alla fall, för att icke denna sak, som jag anser vara en lifsfråga för bönderna i min lappmark, för att icke den skall helt och hållet dö, hvilket man möjligen kunde frukta om motionen äfven i år skulle afslås i denna kammar, så ber jag, att i stället för att nu yrka bifall till min motion, för säkerhets skull få framställa ett annat yrkande, nämligen det: »Att i anledning af förevarande motion Riksdagen ville anhålla, att K. Maj:t måtte låta utreda, huruvida biträde må vara erforderligt och kunna anordnas vid frivilliga uppgörelser mellan träbolagen och bönderna om afverkningsrättigheternas återgång».

Jag skall be, herr talman, att få anhålla om bifall till detta yrkande och för ögonblicket afträda, men jag ber att få återkomma sedermera.

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Till förmån för sin motion har motionären åberopat en petition, gående ut på att få en förlikningsman utsedd, hvilken petition, såvidt jag hörde rätt, blifvit framställd af 137 hemmansägare där uppe i Lappmarken. Männe icke denna petition likväl framkommit på grund af okunighet om att det finnes en möjlighet att genom förtidsutsyning få till stånd öfverenskommelser? I allmänhet har utsyningen omfattat tre år, men för att få öfverenskommelser till stånd och för att få afverkningsrätten aflöst, har Kungl. Maj:t medgifvit, att utsyningen skulle få omfatta ända till nio år. Därigenom skulle hemmansägaren få till sin disposition så mycket virke, att han med detta virke kunde lösa sig fri.

Nu säger den aktade motionären, att det är nödvändigt att få en förlikningsman, för att se till att hemmansägaren icke blir skinnad af bolagen eller att bolagen begära för mycket för att få förbindelserna annullerade. Men nu har det af de öfverens-

kommelser, som förelegat i utskottet, visat sig, att när bolaget begärt för mycket och hemmansägaren också gått in på att betala för mycket, så har Kungl. Maj:t afslagit hemställan om denna förtidsutstämpling. Således har domänstyrelsen och Kungl. Maj:t själfva tagit hand om saken, för att hindra bolagen att taga för mycket betaldt för kontraktets återgång. Då det nu visat sig, att öfverenskommelser kommit till stånd och att således hemmansägarna insett, att det finnes möjlighet för dem att bli befriade från den obehagliga ställning, hvori de befinna sig, så hemställer jag, huruvida det kan vara skäl att skrifva till Kungl. Maj:t och begära utredning, och i den tron, att detta icke är behöfligt, vågar jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång. (Forts.)

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, här stå vi åter inför den gamla historien, att det är så oerhördt svårt och att det kräves oändliga tider och oändligt många grusade förhoppningar för att någon gång i en fråga realiteterna skola segra öfver det bristande intresset, obekantskapen med förhållandena och framför allt öfver formalismen.

Jag känner till dessa förhållanden, jag har studerat dem under resor där uppe, jag har gått från gård till gård i skogarna och talat med folket och haft sammanträden och jag vet sålunda precis hur det är. Just i den domsaga, som motionären representerar, är detta hela befolkningens lifsfråga, det är härpå allt hänger för dem. Utom alla de hemman där uppe, som redan äro sålda till bolagen, är på återstoden rätten till skogsafverkning upplåten på 50 år genom kontrakt, som utlöpa, såsom motionären sade, först i slutet på 1930-talet. Motionären har också med all rätt karakteriserat frågan såsom ett led i den stora kampen för bönderna att kunna hålla sig uppe till den tiden. Bönderna skola betala alla skatterna af hemmanet men ha icke någon inkomst af skogen. Det är en strid till döds för dem, och förhållandena där uppe äro för närvarande så sorgliga och så hopplösa, att befolkningen icke vet sig någon råd. Jag talade senast i går med en kronojägare just ifrån Sorsele, och han säger, att det nu är fullkomligt mörker och att det blir allt sämre och sämre: arbetsförtjänsten minskas, ingen inkomst af skogen och inga förhoppningar för framtiden.

Under sådana förhållanden försöker man naturligtvis att gripa efter ett räddningsmedel. Det kan ju alltid göras något, om statsmakterna kunna förmås att intressera sig för en sådan ur sydsvensk synpunkt liten fråga, som dock är en oerhördt stor fråga för dem där uppe, och det är en fråga som statsmakterna ha särskild anledning att taga hand om, ty det är just de, som genom sin slathet och oskicklighet, då på 1870-talet de började upplåta kronoskogarna i lappmarkerna, själfva vållat hela detta elände. Men man kan naturligtvis icke tänka sig,

Ang. under-
lättande af
vissa afverk-
ningsrätts-
upplåtelsers
utergång.
(Forts.)

att det skall tagas itu med kraft, utan man vill förstås försöka med andra medel, som mera ansluta sig till ett sedvanligt föreställningssätt och analoga traditioner här nere för att söka möjligen få upp ett intresse för saken. Det skulle kanske vara större sannolikhet för att här i kammaren lyckas väcka något intresse, då vi här äro så få, då de flesta representanterna från södra och mellersta Sverige, som intressera sig minst för saken, därför att de bo längst ifrån, lyckligtvis ha rest sin väg. Då i alla fall representanterna i Riksdagen för det öfriga landet fått hum om, att det går an att tillsätta förlikningsmän för att i sociala frågor söka närma två parter med motsatta intressen till en uppgörelse i bådars intresse, har man börjat tänka där uppe, att kanske *den* kroken åtminstone på något sätt skulle kunna bita på herrarne här nere. För bönderna där uppe är den enda lifsfrågan att kunna få inkomster att lefva på och således att kunna få igen sina skogar och någon afkastning af dem före slutet af 1930-talet, ty annars finnas vid den tiden antagligen inga själfägande bönder kvar däruppe. De ha då tänkt sig, att de skulle kunna göra upp med bolagen, men ansett sig vid en sådan uppgörelse behöfva stödet af denna förlikningsman för att icke bli skinnade, hvilket naturligtvis en svagare part alltid blir i stora ekonomiska uppgörelser. Bolagen ha ju gifvit så litet för skogarna som möjligt, då de köpte dem. Det är för öfrigt en upprörande historia hur det gick till. Bönderna fingo denna present från kronan, utan någon omtanke från kronans sida och utan att de egentligen visste, hvad det betydde. Så började utstämplingen. Någon skogsräkning hade icke företagits, och jägmästarna utstämplade så litet som möjligt, och detta lilla fingo bönderna. Så kommo skogsköparne och erbjödo sig att höja utstämplingsrätten till en början. Bönderna hade ingen föreställning om hvad den var värd, de visste blott, att de fingo ut endast dessa få timmer och sålde därför skogen för en liten köpeskilling. Bolagen, som hade pengar, räknade genast hela skogarna på egen bekostnad och visade jägmästaren, som varit med om räkningen och fått arfvode därför, att det kunde tagas ut mycket mera virke, och så fingo bolagen taga ut årligen mångfaldigt mera än bönderna. Bolagen gjorde sålunda förtjänst redan på den saken, och bonden satt där grundlurad som vanligt. Om nu dessa stackars bönder, som bo där utarmade i detta ensittarnes land utan möjlighet att kunna reda sig och utan tillgång till biträde, om de nu skulle söka göra upp med bolagen igen, hvad skulle då inträffa? Jo, naturligtvis att de komme att få betala så oskäligt som möjligt. De kunna ju icke betala i kontanter, men det är all anledning att befara, att de bli lurade beträffande den köpesumma, som beräknas och som de sedan skola betala med timmer. Affär är affär, och man kan icke begära annat än att hvar och en tillgodoser sitt intresse, således äfven de, som ha afverk-

ningskontrakten. Det är det ena skälet, hvarför bönderna behöfva denna hjälp.

Men de behöfva därjämte en person, som med statens auktoritet uppträder såsom målsman för hela denna betryckta bondebefolkning. Han kan med mycket större auktoritet, liksom förlikningsmännen, komma till rätta med och bedöma de skäl, som anföras från olika sidor vid en uppgörelse, han kan taga initiativ och hjälpa en stackars förkommen ensittare i skogen, som icke alls vet hur han skall reda sig, han kan gå till bolaget och föreslå att få en uppgörelse, om nämligen bonden önskar det, och så kan det tilläfventyrs bli något af. Det är verkligen en sak att tänka på, när inga andra medel få tillgripas, att staten gör denna lilla uppoffring för denna försummade landsända, helst som sagdt staten själf genom sin oklokhet på 1870-talet ställt till det på detta sätt.

Nu förklarar sig jordbruksutskottet icke kunna tillstyrka förslaget och anför som skäl — ja, jag vet egentligen icke hvad, men det tycks vara dess mening att säga, att det visat sig, att dylika aftal redan nu kunna komma till stånd. Ja, men det är naturligtvis i undantagsfall, som det kan äga rum. Och hurudana ha dessa aftal blifvit, till hvems fördel ha de blifvit, ha de uppgjorts i enlighet med billighetens fordringar? Därom finnes ingen utredning. Man kan förstå, att det alltid kommer att bli ett obetydligt fåtal fall, där sådana aftal kunna komma till stånd öfverhufvud och utan att den svagare parten blir dragen vid näsan. Här behöfves verkligen en person, som kan taga initiativ, om dylika aftal skola kunna åstadkommas i större skala och på sådant sätt, att det icke blir en ny utarmning af bönderna.

Vidare säger utskottet, att hindret för en allmänare återgång af ifrågavarande afverkningsupplätelser ligger däruti, att hemmansägarna äro i saknad af medel att annorledes än genom ett snabbare uttagande af skogsafkastningen erlægga den köpeskilling, som blefve aftalad. Frågan är i främsta rummet en penningfråga, hvilken icke kan lösas på den i motionen anvisade vägen. Ja, men de skola få förskottsutsyning, och det är på den grund aftalet skulle äga rum. Pängar ha de icke, det är ostridigt. Hvad förlikningsmannen skulle hjälpa dem till, det var först och främst att aftalet kom till stånd och vidare att detta blef uppgjort på sådana grunder, att förskottsutsyningen kunde räcka till för likvideringen. Han skall söka förnäa bolaget att gå med på sådana villkor, om de skulle ställa anspråken så högt, att förskottsutsyning icke skulle kunna i så stor utsträckning tillåtas.

Vidare står det till slut, att ett bifall till motionen skulle åsamka statsverket kostnader. Ja, jag vet icke, hvilka kostnader detta skulle åsamka statsverket; men om hela denna landsända blir ödelagd, om ingen enda själfägande bonde blir kvar, hvad det då kostar att åstadkomma en själfständig kultur igen i dessa

Ang. underlåtande af vissa afverkningsrättsupplätelsers återgång.
(Forts.)

Ang. under-
lättande af
vissa afverk-
ningsrätts-
upplåtelsers
återgång.
(Forts.)

landsändar, det lämnar jag därhän, men att beloppen bli svindlande gentemot hvad detta skulle kosta, det är jag öfvertygad om.

På dessa skäl och en hel del andra ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionärens nu framställda förslag.

Herr Riström: Herr talman! Efter de upplysningar, som nu lämnats inom kammaren, har verkligen denna fråga, enligt min uppfattning, kommit i ett helt annat läge. Ty dessa bönder, som upplåtit afverkningsrätten till sina skogar, kunna ju, genom att gå till Kungl. Maj:t genom domänstyrelsen och begära förskottsutstämpling, köpa igen sin skog af bolagen. Detta är enda verksamma sättet att råda bot för dessa olägenheter för dessa i trångmål försatta bönder och att undanröja de svårigheter, som just den långa afverkningstiden på deras skog tillskyndat dem.

Då man nu således, med hänsyn till dessa upplysningar, ser att frågan kommit i det läget, att det redan finnes stora utsikter för hemmansägarna att på detta sätt kunna återförvärfva sin skog, så tror jag det vore illa gjordt af Riksdagen att nu, om jag så får uttrycka mig, snedvrیدا denna sak genom att tillsätta förlikningsmän däruppe. Jag tror icke det skulle vara till gagn för dessa bönder, ty enligt mitt förmenande skulle det endast verka därhän, att bolagen måhända blefvo direkt motvilliga, när det gällde att upplåta på något sätt, ty de skulle kanske vara af den åsikten, att statsmakterna ville komma och utöfva tvång på deras äganderätt. Kanske skulle bolagen helt enkelt säga: Det där tåla vi icke, det här är våra papper, och ni ha inte rätt, att lägga er i våra angelägenheter. Så och så vilja vi ha det, och skola vi träffa uppgörelser, så skall det ske med skogsägaren själf. Då kan det hända, att vi gå in på billiga villkor, men om ni i eder egenskap af förlikningsman kommer och säger, att vi skola göra så eller så, så bry vi oss inte om det, utan låta saken tillsvidare vara.

Därhän tror jag, att det skulle verka, och jag tror icke det vore praktiskt. Nu skola vi hoppas, att då en dylik fråga kommer inför Kungl. Maj:t och det blir fråga om att bestämma förskottsutstämpling på sex till nio år, den omständigheten icke skall lämnas utan beaktande, att dessa hemmansägare skola kunna komma i den ställning, att de skola kunna få återköpa sina afverkningskontrakt. Och då tror jag, att både domänstyrelsen och Kungl. Maj:t skola lägga stor vikt på, att icke bolagen på något sätt få begära för mycket eller att deras utstämplingar skola bli så stora, att bolagen nästan skulle få hvad de vilja. Jag tror att det ligger ett skydd för bönderna i detta, och därför anser jag att det i det läge, som frågan nu har, är bättre att låta saken bero åtminstone till dess man får se, hvilken verkan dessa förskottsutstämplingar komma att hafva.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Juhlin: Jag har visserligen icke haft något inflytande på det slut, hvartill utskottet kommit, men jag skall likväl be att få säga några ord i denna fråga. Jag var nämligen med och behandlade en liknande motion af samme motionär förra året, hvilken motion var hänvisad till fjärde tillfälliga utskottet, som tillstyrkte motionärens framställning. Jag hyser också ett mycket lifligt deltagande för dessa bönder uppe i lappmarken och jag tror, att vi alla godt kunna instämma med herr Lindhagen i hans skildring af deras betryckta ställning. Men en annan sak är, hvilka åtgärder man skulle kunna vidtaga för att befria dem från dessa olägenheter och svårigheter, hvori de kommit. Utskottet har också ägnat denna sak ganska stor uppmärksamhet och sökt se till, om det möjligen kunde finnas någon väg, hvarpå man skulle kunna komma bönderna till hjälp, men såsom här redan förut är antydt har icke utskottet kunnat komma till något annat resultat än det gjort, nämligen att afstyrka motionen. Det är förut påpekadt, att Kungl. Maj:t kan utöfver de vanliga treårs-utsyningarna medgifva extra utsyningar på sex, ända till nio år, d. v. s. tre gånger den vanliga utsyningsperioden, för att möjliggöra för dessa bönder att friköpa sig från sina skogsafverkningskontrakt. Det framhölls också mycket kraftigt, särskildt af tjänstemän från domänstyrelsen, som hade mycket väl reda på förhållandena där uppe, att det icke möter någon svårighet för en uppgörelse, såvida nämligen det finnes så mycket skog kvar, att denna utsyning kan medgifvas utan att äfventyra skogens bestånd. Det har likaledes förut antydts, att ärenden af detta slag varit föredragna, där Kungl. Maj:t sagt nej, emedan det ansetts, att skogsägaren fått för litet betaldt för skogen. Alla, som haft något med denna sak att göra under ärendets behandling, ha hyst ett mycket varmt intresse därför, men de ha icke kunnat se, att man på den väg motionären föreslagit kan komma till målet. Det är också naturligt, såsom här framhållits, att om Riksdagen eller Kungl. Maj:t utser några skiljemän, man härigenom icke skulle få några opartiska skiljemän, utsedda som de vore för den ena partens räkning. Då är det också naturligt, att de, som sitta med afverkningsrätten och ha kontrakt på vissa år att afverka denna skog, icke vilja vara med om en sådan medling, hvilken ju hade till syfte att åstadkomma för dem ofördelaktiga uppgörelser. Den saken är alldeles klar, det äro vi alla eniga om. Om Kungl. Maj:t emellertid har den rätten att medgifva att dylik extra utsyning vid uppgörelser, som möjligen kunna komma till stånd på villkor, som äro för jordägaren lämpliga, då tror jag för min del, att vi åtminstone för närvarande icke kunna göra annat än hvad utskottet föreslagit, hvilket är det enda resultat,

Ang. underlåtande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång.
(Forts.)

Ang. under- hvartill jag för min del, ehuru jag varmt behjertar böndernas
lättande af ställning, har kunnat komma.
vissa afverk-
ningsrätts-
upplåtelsers
återgång.
(Forts.)

Grefve R. Hamilton: Jag kan instämma med herr Lindhagen däri, att förhållandena i Norrland icke äro sådana, som de borde vara, och att det är sorgligt att bönderna där kommit i en sådan beroende ställning; men jag föreställer mig, att om man skall göra någonting, skall man vidtaga praktiska åtgärder. Gör man icke det, skadar man saken i stället för att gagna den. Norrlandsrepresentanterna själfva, representanterna för de små hemmansägarna, förklarade under förlidet års riksdag, att den åtgärd, som herr Hellberg föreslår, vore opraktisk och fullkomligt onödig, och då bör man väl tro hvad de själfva säga. De känna dock förhållandena bättre än både herr Lindhagen och jag. De anse icke, att, såsom herr Lindhagen säger, Norrlands bönder numera äro sådana förkomna stackare, utan att de kunna själfva se hvad som är till gagn för dem och att de kunna stå på sina egna intressen och förfäktas dem.

Herr Lindhagen undrade, hurudana de aftal varit, som kommit till stånd, och huru de utfallit. Jag vågar icke närmare yttra mig om Norrlandsspörsmål, men de öfverenskommelser, som vi i utskottet varit i tillfälle att taga del af, ha vi ansett vara till fördel för hemmansägarna, och det har visat sig, att då en öfverenskommelse icke varit till fördel för hemmansägaren utan för bolaget, Kungl. Maj:t afslagit begäran om förtidsutsyning. Jag tror, som sagdt, att man kan skada en sak, om man vidtar opraktiska åtgärder, och då det visat sig, att det finnes en utväg för hemmansägarna i Norrland att komma ifrån dessa kontrakt, bör man väl först se till, huruvida icke denna väg kommer att omfattas af flera än som skett. Man har dock börjat slå in på den samma, och det kan möjligen lyckas norrlandsbönderna att på denna väg bli kvitt kontrakten, och det vore ju det lämpligaste.

Herr Hellberg: Grefve Hamilton sade, att domänstyrelsen och Kungl. Maj:t tagit hand om denna sak, så att icke det kan inträffa, som utskottet framhållit i sitt utlåtande, eller att bönderna få betala för mycket. Jag skall med anledning häraf be att få visa några exempel på hur mycket bolagen begära och bönderna få betala. I de fall, som här äro i fråga, har icke afslag gifvits af Kungl. Maj:t enligt hvad som blifvit för mig uppgifvet, och för öfrigt har jag under de år jag varit uppe i lappmarken för min del icke hört, att några dylika framställningar om återköp blifvit afslagna.

Här har jag ett exempel. Det är fråga om ett af de största stamhemmanen i en by i Stensele socken, numera likvisst deladt mellan flera hemmansägare. Bolaget köpte afverkningsrätten för 37 år sedan och betalade därför ungefär 8,000 kronor. Sedan

dess har bolaget fått så väl de ordinarie utsyningarna, hvilka för hela denna tid uppgått till många tusen träd, som ock s. k. likvidskog till ett värde af cirka 26,000 kronor samt dessutom vindfällda träd, som uppgått till flera tusen. De senare plus de ordinarie utsyningarna uppgifvas till minst 30,000 träd. Hvad fordrar bolaget nu för återköp af afverkningsrättigheten under de 13 år som återstå? Jo, ungefär 33,000 kronor i levererad virke.

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplätelsers återgång.
(Forts.)

Ett annat exempel. I Stensele socken fanns ett mycket stort hemman, som, när afverkningsrätten såldes, utgjorde $\frac{34}{64}$ mantal. Dicksonska bolaget betalade 1872 2,000 kronor. De ordinarie årliga utsyningarna å hemmanet jämte ståndskogslikvid vid laga skifte har uppgått till minst 8,000 kronor, hvilket belopp bolaget fått. Den nuvarande ägaren har endast ungefär hälften eller $\frac{16}{64}$ mantal och för denna del har bolaget — jag säger endast bolaget för att slippa nämna något namn — betingat sig 9,000 kronor i återköp. Köpeskillingen erlägges med timmer — som vanligt — och priset å detta varierar efter en i förhållande till gällande pris låg prisnota, eller, som det heter, med 100 procents förhöjning å Angermanälvens grundpris. Timret skall vara rakt och fritt från stora kvistar. Flottnings- och amorteringskostnader afdragas från det pris timret betingat, det vill säga att bonden i detta fall får lämna timmer för i det närmaste 12,000 kronor.

Ett annat exempel. Dicksönerna köpte 1872 större delen af en af de största byarna i Stensele socken. Byn heter Bastuträsk. Köparen, som nu är ett annat bolag, har under de 38 år som gått fått den s. k. ståndskogslikviden samt vindfällena — åren 1897 och 1899 lära svåra stormar rasat däruppe — jämte ordinarie utsyningar till ett värde af inemot 500,000 kronor. Bolaget vill nu för afverkningsrätten under den återstående kontraktstiden, som är 12 år, hafva timmer, och, som jag nyss sade, till lägre än gällande pris, för ytterligare omkring 100,000 kronor. När man hör detta, tycker man nog, att det borde finnas rum för medling och jämkning i dessa anspråk, så mycket mer som det icke läter vara den ringaste utsikt för bolaget att utan uppgörelse med bonden under den återstående kontraktstiden få ens hälften af denna summa ur skogen.

En mil från mig bor en bonde, som, om jag får begagna det uttrycket, i allmänhet anses vara ganska knifvig. Denne bondes föräldrar sålde 1871 afverkningsrätten å hemmanet till ett bolag på 50 år. Hemmanet var litet, ty det bestod endast af 6 »skäl» — det går 64 skäl på ett mantal — och för afverkningsrätten å detsamma betalades 800 kronor. Bolaget har under tiden fått ståndskogslikvid jämte de ordinarie utsyningarna. För återköp fordrar nu bolaget i timmer enligt dess prisnota 1,400 kronor. Bonden har af domänstyrelsen fått tillstånd att för detta pris återköpa afverkningsrätten, och Kungl. Maj:t har tillåtit för-

Ang. underlättande af vissa afverkningssrättsupplåtelsers utergång.
(Forts.)

skottsutsyning jämte 3 års utsyning i år. En jägmästare däruppe, som jag händelsevis kom att tala vid om denna sak och hvilken för öfrigt är en synnerligen rätträdig och opartisk man, har emellertid sagt mig, att bolaget under de återstående 12 åren icke skulle kunnat beräkna att få mer än 100 fullmåligen träd utstämplade. Undermåliga träd utstämplas visserligen också, men för dem får bolaget, såsom jag sade i mitt första anförande, erlägga särskild betalning till bonden. Om nu någon öfverenskomelse mellan bonden och bolaget angående priset icke kunnat träffas, skulle under den återstående kontraktstiden så många undermåliga träd blifvit utstämplade, att bolaget fått endast ett fåtal fullmåligen träd. Jägmästaren sade, att det föreslagna återköpet alltså var en mycket dålig affär för bonden, hvilket denne också själf kommit underfund med, och han har beklagat sig för mig häröfver.

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till det skrifvelseförslag, hvarom jag förut proponerat.

Herr Camitz: Herr talman, mina herrar! Alla torde vara ense om, att något måste göras för att råda bot på dessa missförhållanden. Grefve Hamilton sade, att det vore farligt att göra något, emedan, om vi göra något oklokt, detta mera skulle skada än gagna saken. Men då motionären ändrat sitt yrkande så till vida, att han föreslår en skrifvelse till Kungl. Maj:t, som skulle taga i öfvervägande, om någonting härvidlag bör göras och i så fall vidtaga lämpliga åtgärder, anser jag det icke vara farligt, om kammaren biträder detta förslag, hvarför jag ber att få yrka bifall till det förslag motionären framställt.

Herr Lindhagen: Jag ser saken ur samma synpunkt som den siste talaren och vill endast säga några ord med anledning af grefve Hamiltons och herr Juhlins anföranden.

Jag kan nog förstå, att det, såsom herrarna försäkra, är ett lifigt deltagande, som herrarna hysa för denna aflägsna landsända. Men bönderna därstädes kunna icke lifnära sig på ett sådant deltagande, som aldrig resulterar i praktiska åtgärder, de kunna icke äta det, de måste hafva det ställt på annat sätt i realiteten. Hvarken grefve Hamilton eller herr Juhlin har tagit initiativ till praktiska åtgärder. Och hvad skola de stackars människorna däruppe göra? Det är icke nog med teoretiskt medlidande utan praktiska åtgärder måste vidtagas. Jag vill fästa grefve Hamiltons uppmärksamhet på, att det icke är fråga om norrlandsbönderna i allmänhet, om någon prickning af deras själfständighet, utan om en speciell del af Norrland med speciella förhållanden, nämligen lappmarkerna, där det finnes en särskild skogslag och där förhållandena äro mera ödesdigra för befolkningen än på andra håll. Särskildt svåra äro förhållandena i den

del af lappmarken, där afverkningskontrakten utgå på 1930-talet, nämligen särskildt den domsaga, som herr Hellberg representerar. I andra trakter äro förhållandena nästan lika svåra, men där utgå kontrakten oftast något tidigare, i en del under de närmaste åren.

Herrarna yttrade, att det finnes en utväg för bönderna, i det att de kunna vända sig till bolagen med begäran om uppgörelse, i hvilket fall domänstyrelsen på visst sätt ingriper. Men det har ju äfven framhållits, att det äfven behöfves en person, som hjälper till att göra detta förfarande allmännare känt och söker åstadkomma en billigare jämkning, än domänstyrelsen har tid att göra, en person, som därför måste bo däruppe.

Herr Juhlin sade, att det blefve oegentligt, i det att förlikningsmannen icke blefve en opartisk sådan, då han skulle taga parti för bönderna. Därtill vill jag säga, att då två intressen stå på spel och det ena är värdt understöd från det allmännas sida, kan man icke resonera så, att kronan aldrig skulle hjälpa de undertryckta, därför att det vore partiskt. Tvärtom, det behöfver icke alls blifva partiskt i dålig bemärkelse. Om det kommer en person, som utan egna intressen söker hjälpa den svagare parten till en billig uppgörelse, så är detta kronan värdigt.

Herrarna, som tro sig förstå saken så väl, utan att hafva sysselsatt sig med den och utan att hafva varit däruppe, borde väl ändock, då bönderna genom en petition visat, att de känna detta behof och framfört det genom sin representant, åtminstone tillåta, att denna sak finge utredas, så att man finge höra sig för däruppe, huru det förhåller sig med denna sak, och hvilka utsikter det kan finnas. Det vet hvarken grefve Hamilton eller herr Juhlin.

Jag ber, under åberopande af de skäl, som herr Camitz anför, nämligen att vi ingen anledning hafva att icke behjerta dessa önskemål, då det ju endast gäller en skrifvelse till Kungl. Maj:t, att få yrka bifall till herr Hellbergs yrkande.

Grefve R. Hamilton: Jag måste medgifva, att det är upprörande saker, som herr Hellberg framkommit med och det är tydligt, att man bör försöka afhjälpa dessa. Men han nämnde, att bolagen begära så och så mycket, för att en öfverenskommelse skall komma till stånd. Jag betviflar icke, att de försöka få så mycket som möjligt, men jag fick af hans anförande icke klart för mig, om de äfven fått den fordrade ersättningen och om hemmansägarna efter domänstyrelsens och Kungl. Maj:ts pröfning betalat för mycket. På utskottets bord hafva legat afskrifter af åtskilliga öfverenskommelser, och det har visat sig, att dessa öfverenskommelser, då de ansetts rimliga, blifvit fastställda, men att de, då de ansetts öfverdrifna och då bolagen fordrat för mycket, blifvit afslagna. Förlikningsmannen skulle nu åstadkomma dylika

Ang. under-
lättande af
vissa afverk-
ningsrätts-
upplåtelsers
återgång.
(Forts.)

öfverenskommelser, men hvad tjänar det till att tillsätta en dylik, då det visar sig, att hemmansägarna själfva tänka på saken?

Jag har lika stort intresse som herr Lindhagen för norrlandsbönderna. Han säger, att jag icke vill vara med om praktiska åtgärder. Men då det redan finnes en utväg att få öfverenskommelser till stånd, skall man då vidtaga andra åtgärder? När man ser, att det går för sig på denna väg, förefaller det mig, som om man borde se tiden an, så att det får visa sig, om icke utan vidare åtgärder norrlandsbönderna eller, rättare sagdt, Norrbottens och Västerbottens bönder kunna blifva befriade från dessa sorgliga afverkningskontrakt. Nu säger man, att det är så få öfverenskommelser som blifvit träffade. Ja, det är nog så, som en representant för hemmansägareklassen i Norrland sade till mig: »Nog hafva vi haft reda på denna möjlighet, och genom de öfverenskommelser som redan träffats eller blifva träffade, komma förhållandena inom Norrland snart att ordnas utan att vidare åtgärder där behöfva vidtagas.»

Hur lifligt intresserad jag än är, att afverkningskontrakten skola upphäfvas, tror jag likväl, herr talman, att inga andra åtgärder därför behöfva vidtagas än de, som nu finnas att tillgå.

Herr Hellberg: Med anledning af den fråga, som min högt ärade vän grefve Hamilton framställde till mig, får jag säga, att de exempel på återköpskontrakt, som jag här anført, äro sådana, hvilka, enligt hvad för mig uppgifvits, blifvit bifallna. Huru långt saken har gått, om den har gått till Kungl. Maj:t eller icke, det kan jag icke säga, men det har icke blifvit nekadt i något fall, hvarken i det första eller det sista af dem, allt enligt de muntliga och skriftliga meddelanden, som till mig inkommit.

Jag skall nu be att få säga några slutord i denna sak. Därvid skall jag tillstå, att jag icke har stor förhoppning om, att denna sak i någon form skall gå igenom, åtminstone i Första kammaren. Men om endast denna kammare bifaller det yrkande, som jag under diskussionen gjort, anser jag redan därigenom mycket vara vunnet, ty därigenom få vi i Lappland en opinion för vår sak, och det skulle i allt fall för oss utgöra ett bevis, att vi äro ihåkomna samt att den folkvalda kammaren vill tillgodose äfven våra intressen. Så länge man tror, att det är en sak af allmänt intresse att bibehålla en själfägande bondestam i Lappland, vilja nog de flesta kämpa därför till det yttersta i förhoppning på framtiden. Men säger denna kammare ifrån, att så icke är förhållandet, bör det icke förvåna någon, att följderna därpå blir, att bonden tänker som så: Då det tyckes vara min ensak, hur det går med hemmanet, då vill jag draga största möjliga fördel därpå för stunden och för egen räkning, sak samma sedan, hur det går med hemmanet i framtiden.

Herr Olsson i Älfdalsåsen: De förhållanden, som motionären i sin motion berört liksom äfven i det anförande han här haft i frågan, visa sig vara så behjärtansvärda, att åtminstone denna kammare borde våga sig på ett skrifvelseförslag för att Kungl. Maj:t sedan måtte kunna hitta på någon utväg för att kunna bistå dessa bönder, när det gäller återgången af dessa skogskontrakt, så att de icke onödigtvis måste tillsläppa ett allt för stort skogskapital vid dessa uppgörelser. Det har äfven börjat inträffa dylika förhållanden på min hemtrakt. Bönderna hafva sålt sin afverkningsrätt åt bolagen för en längre tid, 25 till 30 år, och nu börja bolagen erbjuda bönderna möjlighet att återförvärfva sina kontrakt tidigare än eljest, nämligen för såvidt bönderna medgifva, att bolagen få taga mindre dimensioner. Olika erbjudanden hafva gjorts, och där bönderna stått på sig hafva de sluppit ganska lindrigt undan, men åtskilliga, som icke kunnat inse, hvilket värde det var i dessa smärre dimensioner, som de skulle släppa till, de hafva säkert i många fall blifvit kuggade. Jag anser saken så anmärkningsvärd, att sannerligen borde Riksdagens Andra kammare gå med på en så rimlig framställning, som den hvilken motionären gjort i sitt yrkande, till hvilket äfven jag yrkar bifall.

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång.
(Forts.)

Herr Petrén: Endast ett par ord innan kammaren går att fatta sitt beslut.

Kärnpunkten i denna fråga är väl tydligen, att bönderna i dessa lappmarker måtte kunna på skäligen villkor blifva fria från ifrågavarande skogsafverkningskontrakt och detta i så stor utsträckning och så snart som möjligt. Beträffande de uppgörelser, som hittills kommit till stånd, synes man visserligen, att döma af utskottets betänkande, haft garanti för att icke villkoren blifvit för hårda för bönderna, men antalet uppgörelser, som ingåtts, är ej så stort som önskligt varit.

Frågan gäller väl nu i själfva verket, hvilka åtgärder som äro de mest praktiska för att i en snar framtid kunna få så många som möjligt bland dessa bönder fria från ifrågavarande kontrakt. I detta afseende föreligga ju skilda uttalanden från de olika orsrepresentanterna. Men det vill dock förefalla mig, som om frågan vore för dessa orters befolkning så viktig, att kammaren borde i den form, hvari motionären nu hemställt om bifall till motionen, biträda densamma.

Det är väl sant, att Första kammaren afslagit motionen, men det vore kanske ändock något vunnet med att denna kammare ginge med på motionärens förslag, hvilket ju är stödt på en af folket själf i motionärens valkrets gjord framställning. Det vore nämligen då möjligt, att en utredning ändock komme till stånd genom Kungl. Maj:t, i det att Kungl. Maj:t, efter en af orsbefolkningen med stöd af kammarens beslut gjord framställning, kunde tänkas anbefalla vederbörande ortsmyndigheter däruppe att söka

Ang. under-
lättande af
vissa afverk-
ningsrätts-
upplåtelsers
återgång.
(Forts.)

utreda, huruvida den af motionären föreslagna utvägen med särskilda medlare vore praktisk eller icke.

Jag kan icke se, att något intresse skulle kränkas genom antagandet af motionärens förslag i dess nu föreliggande form, utan det vill tvärtom synas, som skulle det möjligen kunna blifva till gagn för vederbörande bönder. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionärens nu gjorda framställning.

I detta anförande instämde herr *Bromée* i Billsta.

Herr Mörtsell: Herr talman! Då denna fråga förra året var före, så kunde jag icke finna, att det skulle vara lämpligt, att den likvid, hvarom det här är fråga, skulle utgöras i förskottsafsyrning. Nu har en framställning blifvit gjord, som afser en lag, att återköpslikviden skulle ske genom förskottsafsyrning. Jag är nu mera vänligt stämd mot frågan och anser icke, att det skulle skada, om man ginge in på ett skrifvelseförslag om utredning härutinnan. Men jag vill dock allvarligt framhålla sakens praktiska sida och kan göra detta så mycket mer, som jag själf har ett hemman, som först om 30 år blir fritt från skogsafverkningskontraktet.

Jag skall söka att praktiskt leda herrarna in på, huru återköp faktiskt skulle komma att försiggå. Äfven om medlare vore tillsatt — det borde väl vara en i hvarje socken — så skulle själfklart hemmansägaren, när han såg, att det gick galet med skogen, först söka en uppgörelse med skogsafverkningsrättens ägare om återköp af skogen och därvid naturligtvis söka vinna så många år af kontraktet, att han kunde ha något verkligt gagn af återköpet. Det är alldeles klart, att han första gången icke tar medlaren med sig, utan han går första gången ensam till patronen. Och när han står inför skogsafverkningsrättens ägare, så känner han naturligtvis, att detta är ett mellanhafvande mellan dem båda och att så har det varit, alltsedan köpet uppgjordes. Skogsafverkningsrättens ägare kan då ibland visa ganska stort tillmötesgående — det kan finnas människor äfven bland dem. Jag vill fortsätta min skildring. Hemmansägaren säger: Du skall få 6 års utsyning, och så får köpet gå tillbaka. Nej, säger den andre, jag skall ha 15 års utsyning, eljest blir det icke något återköp — och så skiljas de åt. Det är först sedan oenighet uppstått dem emellan, som medlaren kan träda emellan; förr behöfs han icke. Då vill jag fråga: Tro herrarne, att om själfva herr Lindhagen blefve satt till medlare och komme till denne hemmansägare, denne skulle fästa något afseende vid att medlaren var tillsatt af staten? Visst icke. Och jag fruktar, att patronens hjärta skulle hårdna till ännu mer, när herr Lindhagen kom. Han skulle säga: Köpekontraktet räcker i 30 år, och därvid blir det. Detta är den praktiska sidan af saken.

I öfrigt har jag icke något mot ett skrifvelseförslag, men jag

har, som sagdt, velat framhålla min syn på saken, och att den också tål att beaktas.

Herr Lindhagen: Jag ber att få säga, att den siste ärade talaren alls icke bör tro, att jag föreställt mig det af herr Hellberg föreslagna och af mig förordade medlet såsom något slags universalmedel, som skulle vara det enda rätta. För min del skulle jag helst vilja gå helt andra och grundliga vägar. Detta vill man dock ännu mindre vara med om.

Men det kan jag försäkra och det kan den ärade talaren vara fullt öfvertygad om, att den Lindmanska regeringen nog icke utser mig till att vara någon medlare däruppe i dessa saker.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner å dels bifall till utskottets hemställan, dels afslag därå och bifall i stället till det af herr Hellberg framställda yrkandet, blef sistnämnda proposition af kammaren godkänd.

§ 5.

Jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att landets kalmarker må göras fruktbarande; och

nr 39, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot mausexgevärs användande vid jakt, föredrogos härpå;

och biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Härefter föredrog Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 16, öfver en inom kammaren väckt motion angående lagstadgad maximalarbetstid i hälsofarliga industrier och yrken; och yttrade därvid

Herr Svensson i Nyköping: Herr talman! Fastän utskottet i förevarande betänkande afstyrkt den motion, som jag och min medmotionär tillåtit oss väcka, så vill jag säga, att vi motionärer ändock äro tillfredsställda med detta betänkande och det slut, till hvilket utskottet kommit. Utskottet har nämligen i sin motivering erkänt det berättigade i det kraf, som vi framställt, och utskottet häfdar ju äfven nödvändigheten af att genom inskränkning af arbetstiden i hälsofarliga industrier söka motverka hälsofara och yrkessjukdomar. — Det skäl, som utskottet anført för att något initiativ i denna fråga under innevarande riksdag icke må tagas, måste tillerkännas giltighet. Utskottet anser nämligen, att denna

Ang. underlättande af vissa afverkningsrättsupplåtelsers återgång.
(Forts.)

Ang. maximalarbetstid i vissa industrier och yrken.

Ang. max-
malarbetstid
i vissa indu-
strier och
yrken.
(Forts.)

fråga står i ett så intimt samband med yrkesfarefrågan i dess helhet, att den bör behandlas i samband med denna, och man har ju förhoppning om att denna fråga rätt snart skall komma inför Riksdagen. Jag ber emellertid att få understryka den förhoppning, som utskottet här uttalat, att denna yrkesfarelag måtte komma inför Riksdagen om möjligt nästa år, och ber vidare för min egen del få uttala den förhoppningen, att den sak, som vi här tillåtit oss framföra, måtte i detta Kungl. Maj:ts förslag vinna det beaktande, som är tillbörligt.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 17, med anledning af förslag till skrifvelse till Kungl. Maj:t angående användande af en vid Granbo uppförd stationsbyggnad, som härefter föredrogs, blef af kammaren godkändt.

§ 8.

Slutligen föredrogs Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 18, angående herr Christiernsons motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i och för ändrade bestämmelser rörande tillhandahållandet af lik för den anatomiska undervisningen.

Kammaren biföll utskottets hemställan; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 9.

Herr *Rehn* aflämnade en motion, nr 253, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett hospital på Frösön invid Östersund.

Nämnda motion bordlades på begäran.

§ 10.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till dels Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 32, angående val af två fullmäktige i riksbanken och af tre suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk,
nr 33, angående val af ordförande och tre fullmäktige i riksgäldskontoret jämte tre suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda verk,

dels ock till Riksdagens förordnanden:

nr 34, för friherre B. K. J. Langenskiöld och ledamoten af

Riksdagens Andra kammare, S. Th. Palme att vara fullmäktige i riksbanken,

nr 35, för tre suppleanter för Riksdagens fullmäktige i riksbanken,

nr 36, för ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret,

nr 37, för godsägaren m. m. K. F. G. Almqvist att vara fullmäktig i riksgäldskontoret, och

nr 38, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Kvarnzelius</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 19 mars,
» <i>Larsson</i> i Säby	» 8 » » » 18 »
» <i>Jonsson</i> i Hökhult	» 7 » » » 21 »
» <i>Camitz</i>	» 11 » » » 21 » och
grefve <i>R. Hamilton</i>	» 12 » » » 19 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,⁵¹ e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Tisdagen den 22 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 14, den 15 och den 16 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner: med förslag till förordning angående skogsvårdsafgifter; angående ny aflöningsstat för statens landbruksingenjörer, extra landbruksingenjörer och landbruksstipendiater; angående pension åt tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län, vice häradshövdingen Eskil Stecksén; angående pension åt skrifbitrådet hos nedre justitierevisionen Amalia Charlotta Jansson;

med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. strafflagen; och

med förslag till lag om kollektivafktal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson, som anförde:

Jag anhåller att få göra kammaren följande tillkännagifvande: I de Kungl. propositionerna nr 54 med förslag till aktiebolagslag m. m. och nr 83 med förslag till lag om föreningar m. m. har genom förbiseende vid tryckningen i de flesta lagförslagen uppstått en ofullständighet därutinnan, att den bestämmelse, som afser att angifva, när lagen skall träda i kraft och som börjar med orden: »denna lag skall träda i kraft den...», eller »denna lag träder i kraft den...», utfyllets med streck i stället för såsom det rätteligen skulle stå: »den 1 januari 1912».

Kartongblad, som innehåller denna rättelse, kommer att utdelas.

§ 4.

Herr *Rehns* å kammarens bord hvilande motion, nr 253, som nu föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 5.

Härpå erhöles ordet af

Herr vice talmannen, som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att Andra kammaren behagade för sin del besluta, att Riksdagen måtte tillsätta ett särskildt utskott för behandling af ej mindre Kungl. Maj:ts nu af lämnade propositioner dels med förslag till lag om ändring af 19 och 20 kap. strafflagen, dels med förslag till lag om kollektivafktal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m., än äfven de ytterligare framställningar, som kunna komma att af Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller i andra i omedelbart samband därmed stående frågor. Jag tillåter mig vidare föreslå, att detta särskilda utskott måtte bestå af 22 ledamöter, 11 ifrån vardera kammaren, och slutligen att Andra kammaren måtte besluta inbjuda Första kammaren att förena sig i Andra kammarens beslut i detta afseende.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

§ 6.

Friherre *Palmstierna* aflämnade en motion, nr 254, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 33 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Ifrågavarande motion bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin; och

jordbruksutskottets memorial, nr 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i frågor rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,58 e. m.

In fidem

Per Cronvall.